

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ Β' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
Η ΠΟΛΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Μεσογειακές και Βαλκανικές όψεις
(19ος-20ός αί.)

Άθηνά, 27-30 Νοεμβρίου 1997

ΑΘΗΝΑ 2000

Ἡ Ε.Μ.Ν.Ε. εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Συνεδρίου καὶ τὴν ἐκδοσὴ τῶν Πρακτικῶν

τὸ Ὑπουργεῖο Περιβάλλοντος Χωροταξίας καὶ Δημοσίων Ἔργων

τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν

τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ

τὴ Γενικὴ Γραμματεία Ἑρευνας καὶ Τεχνολογίας

ISBN 960-7089-17-0

© Ἑταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ

Ἀνακρέοντος 24-28, 162 31 Ἀθήνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	11-15
Κατασκευή του αστικού χώρου	
ΑΛΕΚΑ ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ-ΓΕΡΟΛΥΜΠΟΥ, 'Η πόλη-λιμάνι της Σμύρνης στο τέλος της 'Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Μορφές χωρικής οργάνωσης και έλληνική παρουσία	19-50
ΒΙΛΙΑΜ ΧΑΣΤΑΟΓΛΟΥ, 'Από τις «σκάλες» του Λεβάντε στις σύγχρονες έμπορικές προκυμαίες. Λιμενικά έργα και όψεις του έξευρωπαϊσμού των πόλεων στην ανατολική Μεσόγειο, 1870-1910	51-68
NICOLAE LASCU, Espace urbain et zonage fonctionnel: Bucarest 1920-1940	69-83
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ν. ΚΑΡΥΔΗΣ, Καλαμάτα - διαδικασίες αστικού μετασχηματισμού (1860-1940)	85-98
ΟΛΓΑ ΔΑΚΟΥΡΑ-ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, Νέα 'Ιωνία: ή γέννηση και ανάπτυξη μιᾶς πόλης της σιωπής	99-114
ΜΑΡΙΑΝΘΗ Γ. ΚΟΤΕΑ, 'Η βιομηχανική ζώνη του Πειραιᾶ, 1860-1900	115-123
ΒΑΣΙΛΗΣ Σ. ΚΟΛΩΝΑΣ, 'Αρχιτεκτονική έκφραση του 'Ελληνισμού στην 'Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου (1850-1950)	125-140
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ, 'Η εμφάνιση της πολυκατοικίας στην 'Αθήνα του '30	141-146
ΚΑΡΟΛΟΣ-ΙΩΣΗΦ ΚΑΒΟΥΛΑΚΟΣ, 'Η λογική και τὰ άποτελέσματα της κρατικής ρύθμισης του αστικού χώρου στη μεσοπολεμική 'Αθήνα	147-157
Νέες ανάγκες, νέα φαινόμενα στην πόλη	
CAROLINE VARLET, Municipalisme et culture citadine. Les Immeubles à Loyer Modéré à Paris entre 1919 et 1939	161-172
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΦΕΝΕΡΛΗ, 'Ο καλλωπισμός της πόλης. 'Ενας πρωτότυπος συμμετοχικός τρόπος χρηματοδότησης δημοσίων κτιρίων στην 'Ερμούπολη (19ος αί.)	173-182

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΓΓΙΑΝΤΩΝΗ, Συμβολή στην ιστορία της 'Αθήνας	183-191
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΑΚΗΣ, Οί φρενοβλαβεῖς ἐν ταῖς ὁδοῖς	193-202
ΒΑΣΩ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, 'Επαιτεία καὶ ἀλητεία στὴν 'Αθήνα καὶ τὸν Πειραιά. Οἱ πρῶτες ἀπόπειρες «ἀναμόρφωσης παραστρατημένων παιδων» (τέλη 19ου-ἀρχὲς 20οῦ αἰῶνα)	203-220
ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, Διαφήμιση καὶ δημόσιος χώρος στὴν πόλη: ἡ προϊστορία τῆς σχέσης τους στὸ καθεστῶς τῆς Μεταξικῆς Δικτατορίας	221-233

Ἡ μνήμη τῆς πόλης

ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ, Μνήμη, λήθη καὶ ἱστορία τοῦ χώρου. Ἡ περίπτωση τῆς πόλης τῆς Μυτιλήνης	237-249
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΙΩΤΗΣ, Ἡ μνήμη τῆς πόλης ὡς πολιτικὸ ἐπιχείρημα. Δημοτικὲς ἐκλογὲς στὸν Πειραιά, 1895	251-267
ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ, Ἡ πόλη καὶ οἱ νεκροὶ τῆς ('Ερμούπολη, 19ος αἰώνας)	269-282

Ἀφήγηση τοῦ ἀστικοῦ φαινομένου

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΜΥΡΝΑΚΗΣ, Διαδίκτυο καὶ κειμενικὲς ἀναπαραστάσεις εἰκονικῶν πόλεων. Τὸ παράδειγμα τῶν Multi User Domains-Dimensions (MUDs)	285-295
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΙΛΑΛΗΣ - ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ἡ πόλη τοῦ Internet. Καινούριες διαδρομὲς γιὰ τὴ σύγχρονη πόλη καὶ τὸ ἀστικὸ φαινόμενο	297-310
ΝΤΕΛΙΑ ΤΖΩΡΤΖΑΚΗ, Τὸ μουσεῖο πόλης ὡς ἀναπαράσταση τοῦ παρόντος	311-334

Ἀναπαραστάσεις τῆς πόλης

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΩΤΙΔΗΣ, Ἡ νεοελληνικὴ πόλη στὴ ζωγραφικὴ: μεταβολὲς τοῦ ὀρίζοντα προσδοκιῶν	337-352
ΜΑΡΙΑ Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ὁ κινηματογράφος στὸν ἐλληνικὸ ἀστικὸ ὡρο καὶ ἡ κινηματογραφικὴ εἰκονογραφία τῆς ἐλληνικῆς πόλης στὸ Μεσοπόλεμο. Ἀσύμβατες πορεῖες, διαφορετικὲς ταχύτητες	353-368

Κοινωνικὲς σχέσεις καὶ δημογραφικὲς συνιστώσες

MARIE-CARMEN SMYRNELIS, Smyrne au XIXe siècle. Organisation et utilisation de l'espace urbain	371-387
---	---------

ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΣΙΦΝΑΙΟΥ, 'Από τή μουσουλμανική στή χριστιανική πόλη: ἡ δυναμικὴ τῶν μεταβολῶν τῆς πόλης τῆς Μυτιλήνης στὴν ὕστερη φάση τῆς Τουρκοκρατίας (1840-1912)	389-413
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΟΝΤΙΝΗ-ΜΠΟΜΠΟΥ, Στὴν πόλη τῆς Κέρκυρας λίγο μετὰ τὴν Ἑνωσι: ἐπαγγέλματα, κοινωνικὲς κατηγορίες, ἐγκατάσταση στὸ χῶρο	415-436
ΕΥΓΕΝΙΑ ΜΠΟΥΡΝΟΒΑ, Κοινωνικο-επαγγελματικὲς δομὲς καὶ πληθυσμιακὲς μεταβολὲς στὸ Ρέθυμνο. 'Απὸ τὴν 'Οθωμανικὴ Αὐτοκρατορία στὸ 'Ελληνικὸ Κράτος	437-445
JEAN-LUC ARNAUD, Comparer les mutations urbaines, du Machreq aux Balkans	447-462
ΑΙΓΛΗ ΔΗΜΟΓΛΟΥ, 'Η διαμόρφωση τῶν κυρίαρχων κοινωνικῶν στρωμάτων στὸ Βόλο (1850-1950)	463-472
ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, 'Οψεις τῆς ἐργατικῆς ἐγκατάστασης στὸν Πειραιᾶ στή δεκαετία τοῦ 1930. Φύλο, ἀγορὰ ἐργασίας, σχέσεις παραγωγῆς	473-489
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΦΟΥΝΗΣ, 'Ο Ἕλληνας «ἐπαρχιώτης» τοῦ 19ου αἰῶνα μπροστὰ στὴν πόλη	491-498
MATINA ΝΑΟΥΜΗ, Οἰκογένεια καὶ πόλη. 'Η περίπτωση τῆς Ἑρμούπολης	499-505
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΟΝΤΑΞΗ, Διαδικασίες ἐνταξῆς τῶν Μικρασιατῶν προσφύγων α' καὶ β' γενιᾶς στὴν πόλη τοῦ Βόλου	507-519
ΤΑΣΟΥΛΑ ΒΕΡΒΕΝΙΩΤΗ, 'Η πόλη σὲ καθεστῶς νομιμοποιημένης παρανομίας: Ἀθήνα 1941-1949	521-542
ΛΙΝΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ, Μεταπολεμικὴ πόλη καὶ ἐργατικὴ μετανάστευση: ἡ ἐγκατάσταση Ἑλλήνων στὶς Βρυξέλλες	543-555

'Η πόλη στὴ Λογοτεχνία

BENETIA ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, 'Ο ρόλος τῆς πεζογραφίας στὴ μυθοποίηση τῆς πόλης. Τὸ παράδειγμα τῆς Θεσσαλονίκης	559-572
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, «Ἐνα τοπίο φορτωμένο μνημερ». 'Η Ἀλεξάνδρεια στὶς Ἀκυβέρνητες Πολιτεῖες τοῦ Στρατῆ Τσίρκα	573-596
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ, 'Η ἀμφιθυμία γιὰ τὴν πόλη. 'Η ἐλληνικὴ διάνοηση στὴν καμπὴ τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ τὸ ἀστικὸ φαινόμενο	597-614

Ἡ πόλη στὶς κοινωνικὲς ἐπιστῆμες

CRISTIAN TOPALOV, La ville des sciences sociales et la ville des urbanistes	617-628
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ - RÉSUMÉS	629-649
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ - PROGRAMME DU COLLOQUE	651-670